

Живучість образу козака і звернення до нього в різні періоди української історії potwierджують актуальність і перспективність досліджень цієї теми. Попереду нові відкриття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виженко О. Козацькі забави / О. Виженко. – К., 2005. – 64 с.
2. Звичаєве право Запорозької Січі: зб. наук. статей. – Запоріжжя, 2010. – 128 с.
3. Сокур А. Як казали запорозькі козаки / А. Сокур. – Запоріжжя, 2008. – 62 с.
4. Каляндрук Т. Таємниці бойових мистецтв / Т. Каляндрук. – Львів: «Піраміда», 2007. – 304 с.

Півторак Ярослав

Науковий керівник: проф. Зуляк І. С.

ТРУДОВА МІГРАЦІЯ З ТЕРНОПІЛЬЩИНИ (50-І РР. ХХ СТ.)

Для історичної науки залишається актуальним вивчення мобільності населення, визначення основних чинників, які стимулювали зміну постійного місця проживання дослідження причин та напрямків внутрішньої та зовнішньої міграції. Пріоритетним для цього дослідження є аналіз міграційної активності жителів Тернопільської обл. у 50-х рр. ХХ ст.

Об'єктом статті є Тернопільська область в досліджуваний період.

Предмет статті – динаміка міграційної активності населення Тернопільської області у 1950-х рр.

Метою статті є аналіз особливостей трудової міграції населення Тернопільщини у 50-х рр. ХХ ст.

Територіальні рамки дослідження охоплюють територію Тернопільської обл.

Історіографії дослідження представлена низкою узагальнюючих праць про міграцію населення СРСР, у яких значна увага приділяється міграційній активності населення Південно-Західного економічного району, до якого входила територія Тернопільської обл. Спробу оцінити зміни в структурі населення СРСР під впливом міграції зроблено В. Болдиревим у монографії «Підсумки переписів населення СРСР» [1]. Вагоме дослідження, що стосується трудової міграції населення, проведено Інститутом демографії та соціальних досліджень ім. М. Птухи НАН України і опубліковано його результати у колективній монографії «Населення України. Трудова еміграція в Україні» за редакцією Є. Лібанової, О. Позняк та О. Малиновської [2] та інші автори.

Основу джерельної бази складають архівні матеріали Державного архіву Тернопільської обл., а саме фонд Р-2782, безпосередньо пов'язаний з міграційними процесами досліджуваного періоду [3–7]. Окрім того автором використано документальне дослідження «Статистика міграції населення» [8].

На початку 50-х рр. ХХ ст. склалася доволі складна демографічна ситуація, що призвела до формування маси населення, яка не була задіяна у виробничих процесах, через низький рівень економічного розвитку регіону. Східні області УРСР, що відзначалися високим рівнем промислового розвитку відчували потребу в залученні трудових ресурсів із західних областей [9, с. 35].

Питанням внутрішнього переміщення населення займалися спеціальні управління, у них знаходилися усі важелі впливу на міграційні потоки населення. Особливу увагу та зацікавлення викликає діяльність Головного переселенського і Головного управління при Раді Міністрів (далі – РМ) УРСР, що було реорганізоване у Державний комітет РМ УРСР із використання трудових ресурсів у лютому 1967 р. [10, с. 164]. На місцевому рівні при крайових та обласних радах депутатів трудящих були створені Переселенські відділи, що безпосередньо підпорядковувалися Головному переселенському управлінню. Тернопільська обласна контора з організованого набору робітників створена на підставі наказу Головного управління з організованого набору робітників при Раді Міністрів УРСР від 15 квітня 1950 р. №163-к проіснувала до 1 липня 1953 р., коли на її базі був створений відділ організованого набору робітників Тернопільського облвиконкому. Згідно з рішенням облвиконкому від 12 серпня 1955 р. № 818 відділ був об'єднаний з відділом переселення у відділ організованого набору робітників і переселення облвиконкому. Відповідно до указу Президії Верховної Ради УРСР від

5 травня 1967 р. на базі цього відділу був створений відділ з використання трудових резервів облвиконкому [3, с. 264].

Щороку та щоквартально відділом організаційного набору робітників проводився звіт по виконанню плану переселення жителів Тернопільської обл. за її межі в східні, південні області УРСР та за її межі.

Планування переселення робітників закладалося як окремо взятою трудовою одиницею так і передбачалося переселення сімей в повному складі. Відділ організаційного набору робітників виконував план як окремо взятих підприємств так і в цілому окремих міністерств. Так, згідно з планом набору робітників у Тернопільській обл. в першому кварталі 1951 р. на підприємствах станом на 5 лютого потреба підприємства «Артемшахтвосстановления» Міністерства вугільної промисловості забезпечувалася на 67 % [4, арк. 5].

У 1950–1951-х рр. спостерігалось виконання та перевиконання плану набору і переселення робітників в східні регіони країни. Так, за другий квартал 1951 р. план підприємств «Кривбасрудстрой» та «Криворожстрой» Міністерства будівництва підприємств важкої індустрії виконано на 100 % та на 112 % відповідно [5, арк. 15].

У 1952 р. ситуація кардинально змінилася і виконання планів раптово знизилася. Це падіння спостерігалось упродовж всього року. Могли виконуватися потреби окремих галузей промисловості і окремих підприємств, наприклад, потреби такого підприємства, як «Парбельский леспромхоз тресту «Томсклес» Міністерства лісової промисловості виконаний повністю, водночас потреби підприємства «Умбский лесокombинат тресту «Мурмансклес» не був взагалі виконаний [5, арк. 58].

У 1954 р. план робітників для Тернопільської обл., згідно із постановою РМ УРСР встановлено на 10080 осіб, у тому числі для сезонної роботи у лісових господарствах Міністерства лісової промисловості СРСР – 1900 осіб. Скеровано усього 5898 осіб, у тому числі 1336 на сезонну роботу. Виконання плану організаційного набору працівників в 1954 р. подано у таблиці.

Квартали	Постійних робітників			Сезонних робітників		
	План	Направлено	Виконано (%)	План	Направлено	Виконано (%)
I	2230	1411	68,2	300	315	105,0
II	2300	1734	75,3	-	-	-
III	2200	896	40,8	400	243	60,7
IV	1450	611	42,1	1200	778	64,8
Разом	8180	4652	56,8	1900	1336	79,3

[6, арк. 117].

Відділом організаційного набору робітників облвиконкому в 1954 р. не додано промисловості і будівництвом 3528 робітників і 564 робітники, які працювали на сезонних роботах. Перед цією структурою ставилися завдання на наступний рік, такі, як забезпечення виконання плану організаційного набору в вугільну промисловість Донбасу і на будівництво колгоспів на цілиних землях.

Звичайно ж масовою була практика «спускання зверху» зобов'язань для представників сільських рад, колгоспів і секретарів первинних партійних організацій провести масову роз'яснювальну роботу серед колгоспників, робітників про державну важливість забезпечення роботи кадрами вугільної промисловості того ж самого Донбасу і підняття цілини. Усе це було тісно пов'язано з тогочасною політикою комуністичної партії та керівництва держави, їхніх амбіційних проєктів.

Існувала практика як виділення з сільського активу суспільних уповноважених по організаційному наборі робітників. Їх періодично заслуховували на засіданнях виконкомів де вони звітували про виконані ними доручення. Також рекомендувалось райкомам комсомолу обговорити на комсомольсько-молодіжних зборах питання організованого набору робітників.

У наступних роках показники міграції робітників з області мали тенденцію збільшуватись з незначним коливанням. Подекуди показники виконання плану порівняно з 1954 р. могли відрізнятись на 20–30 %.

Попри те, показники Тернопільської обл. з виконання плану Головного переселенського управління порівняно з іншими областями УРСР були на низькому рівні. Серед причин

передусім були: уповільнення роботи, внесення Головним переселенським управлінням і окремими міністерствами дезорганізації у питання планування і роботи з частими змінами плану. Зокрема, від міністерств приходили телеграми щодо припинення прийому і перерозподіл робітників у зв'язку з невідповідністю до прийому працівник надходили приходили неочікувані розпорядження про вимогу скерувати на збір бавовни до Херсонської обл. 3000 робітників [7, арк. 40].

Таким чином, населення Тернопільською області у період 50-х рр. ХХ ст. ХХ ст. зазнало помітних кількісних та якісних перетворень, невід'ємною складовою яких були міграційні процеси. У середовищі сільських мешканців помітною була висока мобільність у пошуках роботи та покращення свого матеріального становища. Міграція населення області через діяльність Головного переселенського управління здійснювалася переважно у примусовому порядку. Добровільна міграція мала під собою економічні передумови, що було обумовлено недостатнім промисловим розвитком краю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Болдырев В. Итоги переписи населения СССР. М.: Статистика, 1974. 84 с.
2. Населення України. Трудова еміграція в Україні / За ред. Лібанової Е., Позняк О., Малиновської О. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. Птухи НАН України, 2010. 233 с.
3. Державний архів Тернопільської області: путівник / Укрдержархів; Держархів Терноп. обл. Тернопіль: Астон, 2011. 370 с.
4. Державний архів Тернопільської області, ф. Р-2782, оп. 1, спр. 8, арк. 5
5. Там само, спр. 12, арк. 15, 58.
6. Там само, спр. 19, арк. 117.
7. Там само, спр. 20, арк. 40.
8. Статистика міграції населення. М.: «Статистика», 1973. 351 с.
9. Товкун В. Міграція населення і територіальний перерозподіл трудових ресурсів // Розміщення продуктивних сил Української РСР / ред. Бухало С. К.: Вид. Київського університету, 1966. Вип. 5: міжвідомчий науковий збірник. С.34–40.
10. Жбанова К. Організовані переселення в південні області Української РСР у 1955–1967 рр. // Сіверянський літопис. Всеукраїнський науковий журнал. Чернігів, 2015. № 2(122). С.163–171.

Бондар Віктор

Науковий керівник: проф. Зуляк І. С.

ВИДИ, РОДИ І ЗАСОБИ ВІЙСЬКОВОГО ЗВ'ЯЗКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Технічною базою розвитку сучасного інформаційного суспільства є телекомунікаційні системи, які забезпечують неперервний обіг інформації. Тільки накопичувати інформацію недостатньо – треба ще й доносити її до користувачів, причому так, щоб користувачі не відчували дискомфорту в процесі приймання і сприйняття інформації. Саме забезпечення функціонування інфраструктури всебічного обміну інформацією і є головним завданням телекомунікаційних систем. Звісно, інтенсивний розвиток інформаційних технологій потребує не менш значного розвитку телекомунікаційних систем, але при цьому телекомунікації повинні випереджати у своєму розвитку техніку накопичення інформаційних ресурсів, щоб не гальмувати доступ до них користувачів. З метою забезпечення якісної передачі інформації із врахуванням всіх можливих умов розміщення користувачів, телекомунікаційні системи постійно вдосконалюються і трансформуються (адаптуються), підвищуючи свою пропускну спроможність. В результаті цього з'явилася велика кількість принципово нових видів телекомунікаційних систем і спостерігається подальший процес їх конвергенції та інтелектуалізації [1, с. 9].

Зв'язок і автоматизація управління військами (далі – АУВ) є складовою частиною інформатизації Збройних Сил України (далі – ЗСУ), що виконує завдання із забезпечення обміну інформацією, її обробки, зберігання, документування та вирішення інформаційних і розрахункових задач у системах управління військами. Зв'язок і АУВ організовується штабами і забезпечується військами зв'язку. Відповідальність за стан зв'язку і АУВ покладається на начальника штабу (далі – НШ). Командири та НШ зобов'язані постійно, за будь-яких обставин,